

การพัฒนาหลักสูตรและการสอนตามแนวคิดมนุษยนิยม

ความหมาย การพัฒนาหลักสูตรและการสอนตามแนวคิดมนุษยนิยม (Humanism in Curriculum and Instruction Development) หมายถึง การจัดหลักสูตรและการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนโดยเน้นส่วนรวม (holistic) คือ ร่างกาย อารมณ์ ความรู้สึก ความคิด และลักษณะเฉพาะของบุคคล ให้เห็นความสำคัญของคุณค่าแต่ละบุคคลรวมทั้งการพัฒนาตนเพื่อการบรรลุตนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (self actualization)

ที่มาและสาระของการพัฒนาหลักสูตรและการสอนตามแนวคิดมนุษยนิยม

แนวคิดการจัดหลักสูตรและการสอนของมนุษยนิยม มีเป้าหมายในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนโดยเน้นกระบวนการ การจูงใจพื้นฐาน การกระตุ้นภายใน การรู้จักตนเอง เห็นความสำคัญของคุณค่าแต่ละบุคคล การพัฒนาความเป็นเลิศทางปัญญาและการมีชีวิตที่ดีเพื่อการบรรลุตนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ พระเทพเวที (พระเทพเวที, 2531) ได้กล่าวถึงลักษณะของคนที่สมบูรณ์ว่ามีคุณสมบัติดังนี้คือ เป็นผู้รู้จัก และรู้จักเหตุ รู้จักความมุ่งหมายและรู้ผล รู้จักตน รู้จักความพอดี รู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม รู้จักชุมชนและบุคคล เข้าใจความแตกต่างแห่งบุคคลโดยอาศัยความสามารถและคุณธรรม

นักมนุษยนิยมเห็นวาระระบบการศึกษาในปัจจุบันได้มีส่วนสกัดกั้นความคิดของผู้เรียนตั้งแต่เริ่มเข้าสู่ระบบโรงเรียน สภาพแวดล้อมและเงื่อนไขการจัดการศึกษาที่มักไปด้วย กฎ ระเบียบและระบบ ทำให้การจัดการกระบวนการเรียนการสอนต้องดำเนินการไปตามที่กำหนดไว้ รวมทั้งได้นำเงื่อนไข สถานการณ์ สิ่งเร้ารางวัลและแรงเสริมมาใช้ ทำให้กระบวนการการจัดการศึกษาล้ากับระบบการจัดการทางด้านอุตสาหกรรมโดยจำแนกคนออกเป็นประเภท ๆ ตามภาระหน้าที่ที่

จะต้องกระทำตามที่กำหนดไว้ จนบางครั้งมองข้ามมิติของความเป็นมนุษย์ไป เมื่อมองดูระบบโรงเรียนตั้งแต่เข้าจนเย็น จะมีตารางเวลา มีหลักสูตรและการสอนที่สำเร็จรูป โดยให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม ตั้งแต่การศึกษาระดับอนุบาลจนถึงระดับปริญญาเอกมีแบบแผนให้เรียน มีกิจกรรมให้ทำและประเมินผล บรรยายภาคที่ชัดเจน การเรียนรู้คือการแข่งขัน เลียวนาร์ด (Leonard, 1958) ได้รายงานการศึกษาสังเกตพฤติกรรมการเรียนของเด็กพบว่า เมื่อสังเกตเด็กระดับอนุบาลกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แล้วจะพบความแตกต่างกัน เพราะเด็กนักเรียนอนุบาลมีความเป็นธรรมชาติคล่องตัว แสดงออกต่อเรื่องราวและกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยอารมณ์และความรู้สึก เช่น กลัว ขำ ตื่นเต้น ด้วยอารมณ์ที่ใบหน้าเป็นประกาย มีชีวิตชีวา พฤติกรรมเหล่านี้จะไม่มีปรากฏในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เด็กเหล่านี้จะเงียบขรึมเหมือนกับการกำลังระมัดระวังและแสดงพฤติกรรมที่ควบคุมตนเองตลอดเวลา ซึ่งจะมีอิทธิพลและส่งผลทำให้เด็กไม่สามารถเรียนรู้ได้มากเท่าที่ควร เพราะแทนที่นักเรียนจะใช้พลังงานส่วนใหญ่ในการเรียนรู้แต่พวกเขาจะต้องคอยควบคุมตนเอง เนื่องจากกลัวจะเสียระเบียบวินัย ดังนั้นนักมนุษยนิยมจึงได้พยายามเสนอแนวคิด หลักการใหม่ เพื่อให้การจัดการการศึกษาในปัจจุบันได้ทบทวนตรวจสอบ และให้ความสนใจมิติของความเป็นมนุษย์ให้มากขึ้น จะได้เป็นการจัดการศึกษาที่สมดุล และสิ่งสำคัญก็คือ การจัดหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียนมากกว่าจะทำให้ผู้เรียนเหมาะสมกับหลักสูตร

จุดบรรจบของแนวคิดมนุษยนิยมกับการพัฒนาหลักสูตร

ความเชื่อที่สำคัญของนักมนุษยนิยมประการแรกคือ ศูนย์กลางความสนใจอยู่ที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ ดังนั้นการจัดหลักสูตรและการสอนจะต้องมุ่ง

เน้นไปที่การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ประการที่สอง การมุ่งเน้นคุณสมบัติที่เป็นลักษณะเด่นของผู้เรียนแต่ละคน การจัดหลักสูตรและการสอน จะต้องให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกสรร การสร้างสรรค์ กระตุ้นให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า เพื่อเป็นแนวทางไปสู่การพัฒนาตน เพื่อการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ประการที่สามการเลือกปัญหาเพื่อศึกษาจะต้องสร้างโอกาสให้ผู้เรียน ได้บูรณาการในตนเอง ซึ่งหมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์กับความคิด ความรู้สึก การรับรู้และการกระทำจากกรณีศึกษาหรือกระบวนการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาให้เกิดคุณลักษณะการยอมรับตนเอง ทำความเข้าใจตนเอง ยอมรับผู้อื่นและเข้ากับทุกคนได้ สามารถพึ่งตนเองได้ไม่ชอบที่จะต้องพึ่งผู้อื่นตลอดเวลา มีความเชื่อมั่นตนเองและมองเห็นว่าปัญหาคืออะไร รวมทั้งมีความสามารถในการแก้ปัญหา ประการที่สี่ นักมนุษยนิยมให้ความสำคัญสูงสุดที่คุณค่าและศักดิ์ศรีของมนุษย์ การจัดหลักสูตรและการสอน จะต้องเน้น "การเรียนรู้ภายใน" คือจะไม่เน้นเนื้อหาวิชา จะต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนมองเข้าไปในตน ซึ่งเมื่อผู้เรียนรู้จักตนเองแล้วก็จะมีความนิยมเกิดขึ้นและจะแสวงหาความเป็นตนตามธรรมชาติ มาสโลว์ (Maslow, 1968) ได้กล่าวถึงลักษณะของบุคคลที่บรรลุความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ว่ามีคุณสมบัติดังนี้คือ

1. รับรู้ความเป็นจริงได้ชัดเจน
2. ยอมรับและอ่อนโยนต่อธรรมชาติ ต่อผู้อื่น และต่อตนเอง
3. การดำเนินชีวิตเรียบง่ายและเป็นธรรมชาติ
4. รับรู้ปัญหาและมีความสามารถในการแก้ปัญหา
5. พอใจในความเป็นส่วนตัวและรู้สึกอิสระ
6. รู้จักเสริมสร้างการให้กำลังใจตนเอง
7. ขึ้นชมในสิ่งที่ประทับใจเสมอ
8. มีประสบการณ์รบกวนอด ลึกซึ้ง ซึ่งบางครั้งอธิบายยาก
9. มีความรักในมนุษย์และยุติธรรม
10. มีสัมพันธภาพที่ดีกับทุกคน

11. มีเป้าหมายและวิธีการที่ชัดเจนเกี่ยวกับความดี และความไม่ดี
12. มีอารมณ์ขัน
13. ริเริ่มสร้างสรรค์
14. อยู่เหนือการครอบงำ จากวัฒนธรรมการบริโภคนิยม

ลักษณะผู้สอนที่เอื้ออำนวยต่อกระบวนการเรียนรู้

ดังได้กล่าวแล้วว่า จุดสนใจสูงสุดของนักมนุษยนิยมอยู่ที่คุณค่าและศักดิ์ศรีของมนุษย์ การจัดหลักสูตรและการสอนเน้นการเรียนรู้ภายใน บทบาทของผู้สอนจะต้องสอดคล้องกับลักษณะของหลักสูตรคือ เป็นผู้ชี้แนะหรือเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ (facilitative teacher) ซึ่งวิทเมอร์ (Wittmer, 1974) ได้จำแนกคุณสมบัติไว้ดังนี้คือ

1. มีความสามารถในการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ
2. มีความจริงใจ
3. มีความเข้าใจ
4. มีการยอมรับ
5. มีไหวพริบ
6. มีทักษะในการสื่อสารกับบุคคลอื่น

นอกจากบทบาทของผู้สอนที่มีลักษณะเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้แล้วผู้สอนจะต้องมีทักษะต่อการสอนที่ดีได้แก่มีความรักในสาระและภารกิจการสอน รวมทั้งรักผู้เรียน ซึ่งแสดงออกทางพฤติกรรม เช่น เสมอต้นเสมอปลาย เป็นที่พึ่งแก่ผู้เรียนได้ สามารถสื่อสารกับผู้เรียนได้อย่างชัดเจนในสิ่งที่ผู้สอนคิดและรู้สึก มีเจตคติเชิงบวกต่อผู้เรียน มีอิสระและยอมให้ผู้เรียนเป็นอิสระตามลักษณะเฉพาะตัว เอาใจผู้เรียนมาใส่ใจผู้สอนได้และยอมรับสภาพผู้เรียนตามที่เป็นจริง ซึ่งกล่าวโดยสรุปก็คือความรักผู้เรียน ซึ่งฟรอมม์ (Fromm, 1974) ได้จำแนกองค์ประกอบของความรักที่เป็นสากล สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตคือ ความเอาใจใส่หรือความอาทร (care) ความรับผิดชอบ (responsibility) การยอมรับ (respect) และความเข้าใจ (understanding) ถ้าขาดองค์ประกอบใด

องค์ประกอบหนึ่งจะถือว่าเป็นความรักที่สมบูรณ์ไม่ได้ เพราะองค์ประกอบทั้ง 4 จะเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และความรักอันเป็นสากลนี้จะเป็นปัจจัยเสริมสร้างพัฒนาให้เป็นบุคคลที่เป็นประโยชน์ (productive person) ซึ่งมีลักษณะ 5 ประการ คือ ความรู้สึกเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น มีจิตใจอยู่ในระดับสูง มีอิสระในตนเอง เข้าใจถึงลักษณะเฉพาะของตนและรับรู้ความจริงแจ่มชัด ลักษณะบุรณาการในตนเองของผู้สอนคือ มีจิตใจกว้าง เข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่น คุณลักษณะเหล่านี้จะมีอิทธิพลและส่งผลต่อผู้เรียน ซึ่งจะถ่ายโอนไปยังผู้เรียนอย่างมีความหมายและมีคุณค่า บทบาทของผู้สอนจะมีความหมายก็ต่อเมื่อแสดงบทบาทเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความรู้สึกและแรงจูงใจที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมมากกว่าการมุ่งที่จะสอนแต่เนื้อหาสาระทางความรู้เท่านั้น ผู้สอนจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่า เป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ไม่ใช่เป็นผู้ทรงอำนาจและจงอย่าเป็นผู้บงการในห้องเรียน

ลักษณะหลักสูตร

จากหลักการสำคัญและแนวคิดมนุษยนิยม ซึ่งเน้นการเจริญเติบโตที่ออกมาด้วยการพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยพยายามเข้าใจเกี่ยวกับเจตคติ สติปัญญา ความรู้สึกและอารมณ์ว่ามีบทบาทสำคัญในกิจกรรมการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ถ้าผู้สอนไม่สามารถสร้างบรรยากาศของการให้กำลังใจและการเข้าใจ ผู้เรียนอาจจะกระทบกระเทือนผู้เรียน ทำให้มีความรู้สึกขาดที่พึ่ง หวาดกลัวไม่พร้อมที่จะเรียน ความสนใจหลักของนักมนุษยนิยมคือ "ทั่วทั้งตัวตน" (as a whole person) การเน้นคุณสมบัติที่เด่นชัดเช่น การเลือกวิธีสร้างสรรค์การเข้าใจตนเองการสร้างค่านิยมเป็นต้น และไม่มองมนุษย์เป็นเครื่องจักรและลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ มีความเชื่อและศรัทธาต่อการเลือกปัญหาที่จะศึกษา เพื่อส่งเสริมการสร้างค่านิยมในศักดิ์ศรีและความมีคุณค่าของมนุษย์ เพื่อพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ในทุกคน โรเจอร์ส (Rogers, 1969) กล่าวว่า

กระบวนการของการศึกษา ไม่ใช่เป็นการเตรียมตัวเพื่อชีวิต แต่เป็นประสบการณ์ชีวิตในตัวเองนั่นเอง หลักสูตรควรจะให้ความสำคัญของความรู้สึกต่าง ๆ ของผู้เรียนเท่า ๆ กับความรู้ทางวิชาการ ลักษณะหลักสูตรในด้าน วัตถุประสงค์ วิธีการและการประเมินผล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้บรรลุความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งประกอบด้วย
  - 1.1 รับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ
  - 1.2 มีความรู้สึกนึกคิดทางบวกเกี่ยวกับตนเอง
  - 1.3 เปิดกว้างเพื่อรับรู้ประสบการณ์จากบุคคลอื่น
  - 1.4 แสดงความรู้สึกได้อย่างลึกซึ้งกับบุคคลอื่น

2. เพื่อส่งเสริมความเป็นอิสระและความเป็นตัวของตัวเอง โดยสร้างโอกาสให้แต่ละบุคคลพัฒนาศักยภาพของตนไปได้ไกลที่สุดตามความสามารถที่แท้จริง เน้นส่วนรวมและศักดิ์ศรีของบุคคล

3. เพื่อให้มีความสำคัญแก่ประสบการณ์ที่เกิดขึ้น เพราะความเป็นมนุษย์เป็นเรื่องของประสบการณ์ส่วนตัวซึ่งหมายถึง ประสบการณ์ในจิตสำนึก (conscious experiences)

วิธีการ

กระบวนการเรียนการสอนในปัจจุบัน คอมบ์ (Combs, 1973) กล่าวว่าครูส่วนใหญ่เชี่ยวชาญในการบอกวิชาการ บอกข้อมูลข่าวสารให้กับผู้เรียน ปัญหาการจัดการศึกษาปัจจุบันนี้คือ เราไม่ขาดแคลนทางวิชาการแต่ขาดแคลนบุคคลที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้ค้นพบความสัมพันธ์ของตนเองกับความรู้ที่ได้รับอย่างสมมูล ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างและพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ กระบวนการเรียนรู้แบบมนุษยนิยมคือ การให้ความสำคัญทางวิชาการ

เท่าเทียมกับความรู้สึกร่างกาย อารมณ์ ประสบการณ์ ความจำ ความหวัง แรงดลใจ ความเชื่อ ค่านิยม ความต้องการ และจินตนาการของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความนับถือตนเอง (self esteem) รวมทั้งการบรรลุตนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การคำนึงถึงลักษณะทางอารมณ์ควบคู่ไปกับการพัฒนาทางกายนั้นมาจากเหตุผลว่า ในสภาพการณ์ของกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนจะมีความรู้สึกและอารมณ์เกิดขึ้นด้วยเสมอ จึงควรนำอารมณ์และความรู้สึกมาใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้ เพราะอารมณ์และความรู้สึกจะมีอิทธิพลและส่งผลต่อสถานการณ์ต่าง ๆ มนุษย์มีร่างกาย อารมณ์ ความรู้สึกและจิตใจ การแยกสิ่งเหล่านี้ออกจากกันก็เท่ากับเป็นการปฏิเสธความเป็นมนุษย์ การรวมมิติต่าง ๆ ของความเป็นมนุษย์เข้าด้วยกันเพื่อการจัดกระบวนการเรียนการสอนจะเป็นการเสริมสร้างให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและมีทิศทางที่ชัดเจนในการพัฒนาตน สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้โดยวิธีการต่อไปนี้

1. การบูรณาการเนื้อหาวิชา ตัวผู้เรียนและสภาพแวดล้อมที่มีความผสมกลมกลืนกันเพื่อให้เกิดความสมดุล

2. แรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการเรียนรู้ ควรอยู่ที่ความพึงพอใจและความกระตือรือร้น ขณะที่ผู้เรียนกำลังเรียนรู้ (here and now) มากกว่ามุ่งไปที่อนาคต การจัดกระบวนการเรียนการสอนจะต้องคำนึงถึงพัฒนาการของผู้เรียน ทั้งร่างกาย อารมณ์ ความรู้สึก การมีส่วนร่วมซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง เกี่ยวกับการร่วมมือร่วมใจ การแบ่งปันอำนาจซึ่งกันและกัน ส่งเสริมความรับผิดชอบ ผู้สอนจะต้องตระหนักว่าตนเป็นผู้ชี้แนะ สร้างโอกาสที่อำนวยความสะดวกในกระบวนการเรียนรู้

3. การจัดกระบวนการเรียนการสอน จะต้องกระตุ้นและเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อตนเอง รู้เข้าใจถึงลักษณะเฉพาะหรือเอกลักษณ์ที่แท้จริงของตน ช่วยให้ผู้เรียนได้ค้นพบความต้องการที่แท้จริง อันเป็นแนวทางไปสู่เป้าหมายการดำเนินชีวิตตามความคาดหวังของตน ไม่ใช่ขึ้นอยู่กับความ

คาดหวังของผู้อื่น สิ่งเหล่านี้คือที่มาของการรู้จักการควบคุมตนเองและควบคุมการดำเนินชีวิตตนได้อย่างพึงประสงค์

4. การจัดกระบวนการเรียนรู้จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้ไวต่อความรู้สึกและเปิดเผยตนเองให้เข้ากับกลุ่ม เน้นการฝึกทักษะการสื่อสาร การยอมรับตนเองและการยอมรับผู้อื่น กระบวนการเรียนการสอนถือว่าเป็นปฏิสัมพันธ์และเป็นมนุษย์สัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนและผู้เรียนกับผู้เรียน สาระวิชาต้องเน้นกระบวนการ และความใกล้เคียง กับสภาพชีวิตความเป็นอยู่เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐาน การมีส่วนร่วมและการค้นพบด้วยตนเอง

5. กระบวนการเรียนการสอน จะต้องส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ตัวอยู่เสมอรวมทั้งการขยายความคิด การกระตุ้นเสริมสร้างจินตนาการ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การฝึกจิตใจที่สงบแน่วแน่แต่ตื่นตัว มีความเชื่อว่าทุกคนใฝ่ดี สามารถที่จะเรียนรู้ได้ แต่อัตราการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลนั้นแตกต่างกัน พึงหลีกเลี่ยงกระบวนการเรียนรู้ให้ทำตามแบบ

การประเมินผล

วัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาหลักสูตรและการสอนแบบมนุษยนิยมคือ การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนให้พัฒนาไปได้ไกลที่สุดตามความสามารถที่แท้จริงของแต่ละบุคคล เพื่อบรรลุความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ วิธีการและกระบวนการก็ต้องสอดคล้องกับเป้าหมายซึ่งมีจุดเน้น 4 ประการคือ การส่งเสริมด้านพัฒนาการ การส่งเสริมด้านมนุษยสัมพันธ์เกี่ยวกับตน การส่งเสริมการไวต่อความรู้สึกและการเปิดเผยตนเองให้เข้ากับกลุ่มและการส่งเสริมความรู้ตัวอยู่เสมอ ตลอดจนการขยายความคิด เพื่อให้ผู้เรียนได้เจริญงอกงาม เปิดโอกาสให้เลือกคิดเองตัดสินใจเอง ไม่ต้องการให้ใครมาสั่งบังคับ

แนวคิดและหลักการการประเมินผลจะต้องเปิดกว้าง ปรับเปลี่ยนได้และมีความยืดหยุ่นอยู่บนหลักการพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคล วิธีการประเมินผลเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สังเกตวิเคราะห์พฤติกรรมตนเอง

โดยเปรียบเทียบกับข้อมูลหรือเกณฑ์ภายนอกที่ผู้เรียน พึงประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจตนเอง มีเป้าหมายในการพัฒนาตนเอง หนึ่งวัตถุประสงค์ของ หลักสูตรจะเขียนไว้ค่อนข้างกว้าง มีลักษณะคล้ายหลัก การมากกว่าจะเขียนเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม วิธีการประเมินผลจะไม่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลักเหมือนกับหลักสูตรอื่นโดยทั่วไป เนื่องจากผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนเป้าหมายและแผนในการเรียนของตนเองร่วมกับผู้สอน วิธีการประเมินผลจะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อที่จะได้ทราบถึงความเจริญเติบโต การพัฒนาความเชื่อมั่น ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อนำผลมาอภิปรายร่วมกับผู้สอนเพื่อที่จะหาแนวทางพัฒนา ศักยภาพของตนต่อไป วิธีการดังกล่าวมุ่งให้ผู้เรียน มองเข้าไปในตน ซึ่งเมื่อรู้จักตนเองก็จะมีค่านิยม เกิดขึ้น เพื่อแสวงหาความเป็นคนตามธรรมชาติที่เขา ควรจะเป็น

สรุป

การนำหลักการของการพัฒนาหลักสูตรและการสอนแบบมนุษยนิยมไปใช้ในการจัดการศึกษานั้น สามารถทำได้และมีคุณค่ายิ่งในตัวเอง トラบโดที่นัก พัฒนาหลักสูตรและการสอนมีความตระหนักสำนึกในคุณค่าของมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง การ จัดหลักสูตรและการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็น บุคคลที่มีชีวิตที่สมบูรณ์ ซึ่งเน้นภาวะความกลมกลืน อันเป็นลักษณะเด่นของบุคคลที่มีความสมดุลทั้งภายในและภายนอก ที่สามารถอยู่กับความจริง อยู่กับ ปัจจุบัน อยู่อย่างนับถือตนเอง อยู่อย่างอิสระ และอยู่ อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นความสมดุลภายนอก ส่วนความสมดุลภายในคือ มีจิตใจที่เข้าใจตนเอง เข้าใจ ความเกี่ยวข้องกับสรรพสิ่ง เข้าใจถึงผลกระทบของ แต่ละสิ่งซึ่งมีผลต่อสิ่งอื่น สามารถควบคุมตนเองและ กระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ผู้ที่จะนำหลัก สูตรและการสอนตามแนวคิดมนุษยนิยมไปประยุกต์ใช้ จึงควรสำรวจตนเองให้แน่ใจก่อน ว่าได้เข้าใจคุณค่า คัดดีศรีและศักยภาพของมนุษย์ รวมทั้งวิธีการ เสริมสร้างพัฒนา ศักยภาพผู้เรียนไปให้ไกลสุด ตามความสามารถที่แท้จริงของเขาแล้วหรือยัง

จุดอ่อนและข้อวิจารณ์สำหรับผู้ไม่เห็นด้วยกับ หลักสูตรแบบมนุษยนิยมกล่าวว่

1. คุณค่าของการเรียนการสอน ได้แก่วิธีการ และการจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียน ขาดความต่อเนื่องสัมพันธ์กับผู้เรียน
2. มนุษยนิยมไม่ได้นึกถึงเกี่ยวกับประสบการณ์ ที่กว้างขวาง และครอบคลุมอย่างเพียงพอของผู้เรียน แต่ละคนได้อย่างแท้จริง
3. มนุษยนิยมคำนึงถึงความแตกต่างระหว่าง บุคคลมากเกินไป จนละเอียดว่าผู้เรียนจะต้องออกไป เผชิญชีวิตกับสังคมที่หลากหลายในอนาคต
4. หลักการและแนวคิด การพัฒนาหลักสูตร และการสอนตามแนวคิดมนุษยนิยมยังไม่หนักแน่น เพียงพอที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติของโรงเรียนที่ ชัดเจน เพราะหลักการของการจัดการศึกษาแต่ละ โรงเรียนแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของแต่ละ ท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นสิ่งกำหนดบรรยากาศทางจิตวิทยาที่ จะเอื้ออำนวยต่อกระบวนการเรียนรู้

สำหรับการนำหลักสูตรแบบมนุษยนิยมมาใช้ในการจัดการศึกษาของไทยนั้นยังมีลักษณะไม่เด่นชัดและ แพร่หลาย แต่ได้มีการนำแนวคิดมาปรับประยุกต์ใช้ใน บางส่วนของกระบวนการเรียนการสอนในระดับการ ศึกษาต่าง ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับศรัทธา ความเชื่อของผู้สอน แต่ละคน ในเรื่องนี้โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก อำเภอยะโยค จังหวัดกาญจนบุรี ได้นำแนวคิดการจัดหลักสูตรและ การสอนตามแนวคิดมนุษยนิยมมาใช้ ซึ่งเรียกว่าการ ศึกษาแบบธรรมชาติ โดยมีหลักการว่า เด็กที่เลี้ยงดู ผิดธรรมชาติ จะทำให้เกิดปัญหา วิธีการฟื้นฟูปรับ สภาพเด็กให้สามารถกลับมาเป็นตัวของตัวเอง ให้กลับ คืนสู่ภาวะธรรมชาติ โดยให้เสรีภาพและความรัก นำกระบวนการจิตวิเคราะห์มาใช้ ให้เด็กปกครอง กันเอง อาศัยเวลาและความอดทน เพื่อเป้าหมาย การให้เด็กปรับตัวเองกลับไปสู่ธรรมชาติที่แท้ ของมนุษย์ แนวคิดและหลักการที่ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนมี 4 ประการคือ กระบวนการ จัดการเรียนการสอนให้เด็กมีอิสระในการคิด

ส่งเสริมความคิดอิสระให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก กระตุ้นให้ เด็กมีอิสระที่จะวิพากษ์วิจารณ์ชุมชนที่เขาอยู่ได้
เด็กคิดและไม่ยึดติดกับชุมชนที่เน้นเรื่องวัตถุและ

วิชัย วงษ์ใหญ่

บรรณานุกรม

- จรรยา สุวรรณทัต. "จิตวิทยามนุษยนิยม," สารานุกรมศึกษาศาสตร์ 9 : 47-52 ; มกราคม-กันยายน 2532.
พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). **ธรรมนุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม.** กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์
พรินติ้งกรุ๊ป, 2531.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. "แนวความคิดพัฒนาหลักสูตรของกลุ่มมนุษยนิยม," วารสารการวิจัยทางการศึกษา. หน้า 8-16
เมษายน - มิถุนายน 2526.
- Brown, George Issac. **Human Teaching for Human Learning.** New York : The Viking
Press, 1971.
- Combs, Arthur W. **Educational Accountability : Beyond Behavioral Objectives.** Washington,
D.C. Association for supervision and Curriculum Development, 1973.
- Fromm, Erich. **The Art of Loving.** New York : Harper & Row, 1974.
- Leonard, George B. **Education and Ecstasy.** New York : Delacorte Press, 1968.
- Maslow, Abraham. **Toward a Psychology of Being.** Litton : Educational Publishing, 1968.
- Rogers, Carl R. **Freedom to Learn.** Columbus, Ohio : Charles E. Merrill Publishing Company,
1969.
- Wittmer, Joe and Robert D. Mysick. **Facilitative Teacher : Theory and Practice.** Pacific
Palisades, California : Goodyear Publishing Company, 1974.